

Ενδιαφέρουσα περίπτωση
Case report

**Ακούσια νοσηλεία:
Μία περίπτωση σύγκρουσης εισαγγελία
και ψυχιάτρου στην ερμηνεία του νόμου**

N. Μπιλανάκης

Ψυχίατρος, Συντονιστής Διευθυντής ΕΣΥ, Ψυχιατρική Κλινική, Γενικό Νοσοκομείο Άρτας, Άρτα

Εμμανουήλ Λ. Πασπαράκης
Ειδικευόμενος Ιατρός Ψυχιατρικής
Ψυχιατρική κλινική Π.Α.Γ.Ν.Η.

Ηράκλειο, 11/02/2016

Εισαγωγή

- **Η διαδικασία της ακούσιας ψυχιατρικής εξέτασης ή/και νοσηλείας αποτελεί μια εμπειρία στο πλαίσιο της οποίας, ο πολίτης καλείται να υποστεί περιορισμό της ελευθερίας του.**
- Στη χώρα μας, ο **N. 2071** για την ακούσια νοσηλεία σε ψυχιατρική μονάδα αποτέλεσε τη δικαϊακή ρύθμιση εκείνη που το 1992 κρίθηκε απαραίτητη για να **περιγράψει τις απαραίτητες συνθήκες και προϋποθέσεις που όφειλαν να εκπληρούνται για την πραγματοποίηση της ακούσιας εξέτασης ή/και νοσηλείας στους ψυχικά πάσχοντες, με ταυτόχρονο σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών τους.**

Περιγραφή περίπτωσης

- Στην **Ελλάδα** σήμερα υπάρχει η εκτίμηση ότι **40–50%** του συνόλου των νοσηλειών που πραγματοποιούνται σε δημόσιες ψυχιατρικές μονάδες στην Ελλάδα **αποτελούν ακούσιες νοσηλείες**. Το ποσοστό αυτό θεωρείται εξαιρετικά υψηλό, αφού είναι περίπου **τετραπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου**.
- Σκοπός αυτού του άρθρου είναι η παρουσίαση μίας περίπτωσης που **ο εισαγγελέας και ο ψυχίατρος διαφώνησαν ως προς την ερμηνεία μιας παραγράφου του ν. 2071/92**, με αποτέλεσμα ο πρώτος να ασκήσει δίωξη κατά του δεύτερου.

Παρουσίαση κλινικού περιστατικού

- Ο κ. Χ.Α., 76 ετών, μεταφέρθηκε συνοδεία αστυνομικού στις 6/11/2008 κατόπιν αυτεπαγγέλτου εισαγγελικής παραγγελίας, στο Γενικό Νοσοκομείο Άρτας προκειμένου να εξεταστεί και να συνταχθούν δύο ιατρικές γνωματεύσεις που να βεβαιώνουν τη συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων του Ν. 2071/1992 για την ακούσια νοσηλεία του παραπάνω.
- Ο ασθενής εξετάστηκε άμεσα από δύο ψυχιάτρους της Ψυχιατρικής Κλινικής του Νοσοκομείου, οι οποίοι κατέληξαν ότι “ο ασθενής πάσχει από Σχιζοφρενική Ψύχωση, δεν είναι ικανός να κρίνει για το συμφέρον της υγείας του και η έλλειψη νοσηλείας του έχει ως συνέπεια να επιδεινωθεί η κατάσταση της υγείας του”. Με βάση, επίσης, την εκτίμησή τους, “πληρούνται(ν) οι προϋποθέσεις για ακούσια νοσηλεία βάσει της παρ. 2 του αρθ. 95 του Ν. 2071/92”.

Παρουσίαση κλινικού περιστατικού

- Η Ψυχιατρική Κλινική του Γενικού Νοσοκομείου Άρτας ήταν υπερπλήρης.
- Η σχετική εισαγγελική παραγγελία συνόδευε αίτηση του αδελφού του ασθενούς, κατοίκου Καλλιθέας Αττικής, με την οποία αυτός ζητούσε τη μεταφορά του ασθενούς στο ΨΝΑ στο Δαφνί, που ευρίσκεται σχετικά κοντά στη κατοικία του, ώστε “να του παρέχεται η ευχέρεια να τον προσέχει”.
- Η κατάσταση της υγείας του ασθενούς κ.Χ.Α. ή άλλου τρίτου δεν κινδύνευε από μια ολιγοήμερη καθυστέρηση της νοσηλείας του.
- **Σημείωση:** Η εισαγγελική αρχή είναι αυτή που, σύμφωνα με το Ν. 2071/92, άρθρο 96, παρ. 4, αφού διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι τυπικές προϋποθέσεις για ακούσια νοσηλεία, διατάσσει τη ακούσια νοσηλεία του ασθενούς σε κατάλληλη μονάδα ψυχικής υγείας,

Παρουσίαση κλινικού περιστατικού

- Οι ψυχίατροι στη γνωμάτευσή τους την οποία διαβίβασαν προς την Εισαγγελία της Άρτας προσέθεσαν ότι «συστήνουμε η νοσηλεία του ασθενούς να πραγματοποιηθεί σε άλλο Νοσοκομείο».
- Στις 14/11/2008, δυνάμει νέας εισαγγελικής παραγγελίας ο κ. Χ.Α. μεταφέρεται εκ νέου, συνοδεία αστυνομικού, προς νοσηλεία στη Κλινική όπου είχε πρωτίστως μεταφερθεί και υπακούοντας στην εντολή, ο ασθενής εισάγεται άμεσα στην Κλινική αυτή όπου και νοσηλεύτηκε για λίγες εβδομάδες.

Παρουσίαση κλινικού περιστατικού

- Δέκα ημέρες αργότερα από την εισαγωγή του ασθενούς κοινοποιήθηκε προς τον **Διευθυντή της Ψυχιατρικής Κλινικής κλήση για προκαταρκτική εξέταση προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπέπεσε σε παράνομες πράξεις ενώ στις 14/8/2009 ακολουθεί κλητήριο θέσπισμα από την κ. Εισαγγελέα Πλημ/κών που καλεί τον Διευθυντή να δικαστεί στις 23/11/2010 στο Τριμελές Πλημμελειοδικείο ως υπαίτιος “ότι στην πόλη της Άρτας στις 6/11/2008 με πρόθεση εξέθεσε άλλον καθιστώντας έτσι αυτόν αβοήθητο και συγκεκριμένα κατά τον ανωτέρω τόπο και χρόνο, ως Διευθυντής της Ψυχιατρικής Κλινικής αρνήθηκε να παραλάβει και να νοσηλεύσει στην Ψυχιατρική Κλινική τον χρήζοντα εγκλεισμό”.**

Παρουσίαση κλινικού περιστατικού

- Η δίκη αυτή πραγματοποιήθηκε στις 21/6/2011.
- Η **κ. Εισαγγελέας** είχε την **άποψη** ότι ακόμα και **όταν διακομίζεται πολίτης για ακούσια ψυχιατρική εξέταση προκειμένου να εξεταστεί** και να συνταχθούν δύο ιατρικές γνωματεύσεις που να βεβαιώνουν τη συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων του Ν. 2071/1992 για την ακούσια νοσηλεία του παραπάνω, **ο υπεύθυνος Διευθυντής οφείλει εκτός του να διαβιβάσει στην Εισαγγελία τις δύο ιατρικές γνωματεύσεις, επίσης να προχωρήσει στην νοσηλεία του χωρίς να μεσολαβεί νέα εισαγγελική εντολή που να ζητά τη νοσηλεία του ασθενούς.**

Παρουσίαση κλινικού περιστατικού

Η θέση του Ψυχιάτρου στη Δίκη

- Ο Διευθυντής της Κλινικής υποστήριξε ότι αυτό θα μπορούσε να το πράξει μόνο αν του το επέβαλε η κατάσταση της υγείας του ασθενούς και οι ανάγκες της νοσηλείας του, όπως ρητά οι διατάξεις του άρθρου 98 παρ. 4 του Ν. 2071/1992 ορίζουν.
- Η κατάσταση της υγείας του συγκεκριμένου ασθενούς δεν ήταν τέτοια που να καθιστούσε την ανάγκη νοσηλείας του **επείγουσα**, κατάσταση που αν ίσχυε θα επέβαλλε την άμεση νοσηλεία του ασθενούς.
- Ο Διευθυντής, επίσης, της κλινικής πληροφόρησε αμέσως τον εισαγγελέα σχετικά και του ζήτησε να αποστείλλει κατεπειγόντως την εντολή του για ακούσια νοσηλεία του ασθενούς.

Παρουσίαση κλινικού περιστατικού

Η θέση του Ψυχιάτρου στη Δίκη

- **Η κατάσταση της υγείας του ασθενούς** δεν επέβαλλε στο Διευθυντή της Κλινικής να ενεργήσει πέρα από τις εντολές που είχε λάβει, κατά τον ισχυρισμό του, ούτε του επέβαλλε να υποκαταστήσει τον κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών ή το Μονομελές Πρωτοδικείο, αποφασίζοντας την ακούσια νοσηλεία του.
- Η εξέτασή του ασθενούς, από δύο ψυχιάτρους, έδειξε με σύμφωνη γνώμη των δύο, ότι επρόκειτο για έναν ασθενή με Σχιζοφρένεια, υπολειμματικού τύπου και ότι **η κατάσταση της υγείας του δεν κινδύνευε από την μη άμεση πραγματοποίηση της νοσηλείας του, ενώ κανένας άλλος τρίτος δεν κινδύνευε αφού δεν διαπιστώθηκε κανείς κίνδυνος εκδήλωσης επιθετικής συμπεριφοράς εκ μέρους του.**

Δεδομένα από τις θέσεις του “Συνηγόρου του Πολίτη”*

**Πόρισμα με θέμα: Ακούσια Εξέταση και Νοσηλεία σε
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο. Απρίλιος 2004*

- Σύμφωνα με τον Ν. 2071/92 ο **Εισαγγελέας** μπορεί να **διατάξει την μεταφορά ενός προσώπου σε δημόσια ψυχιατρική κλινική για ακούσια εξέτασή του**, με την παραμονή του σε αυτή να μην μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από **48 ώρες**.
- Ο χρονικός αυτός περιορισμός δικαιολογείται από το γεγονός ότι σε τούτο το στάδιο έχουμε έναν **πιθανώς ψυχικά ασθενή** που στερείται την ελευθερία του και υποβάλλεται σε ιατρικές εξετάσεις (διαγνωστικού χαρακτήρα) χωρίς τη συναίνεσή του.
- Στο διάστημα αυτό πρέπει να συνταχθούν **οι δύο ψυχιατρικές γνωματεύσεις** και να σταλούν στον αρμόδιο Εισαγγελέα, ώστε εκείνος να αποφασίσει για την τύχη του προσώπου. Εφόσον μετά απ’ αυτά ο Εισαγγελέας αποφασίσει τον εγκλεισμό του προσώπου, οφείλει μέσα

Δεδομένα από τις θέσεις του “Συνηγόρου του Πολίτη”*

**Πόρισμα με θέμα: Ακούσια Εξέταση και Νοσηλεία σε
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο. Απρίλιος 2004*

σε τρεις (3) ημέρες να υποβάλλει αίτημα στο αρμόδιο Πρωτοδικείο, προκειμένου το τελευταίο να επιληφθεί της υπόθεσης. Σύμφωνα με τα παραπάνω **η παραμονή σε ψυχιατρικό κατάστημα ακούσια εισαχθέντος για εξέταση** δεν μπορεί, χωρίς άλλο λόγο, να μετατραπεί σε ακούσια νοσηλεία, ούτε να παραταθεί πέραν των 48 ωρών.

- **Επιπλέον από τη στιγμή της εισαγγελικής παραγγελίας για εισαγωγή και νοσηλεία απαιτείται οπωσδήποτε δικαστική απόφαση εντός των επόμενων δεκατριών ημερών** (3 ημέρες προθεσμία στον Εισαγγελέα για εισαγωγή της αίτησης στο Πρωτοδικείο+10 ημέρες προθεσμία για τη συνεδρίαση του Πρωτοδικείου).

Φυτράκης,
Ψυχαργώς-2^η Φάση: Πρακτικά 2^{ης} συνάντησης
για την ακούσια νοσηλεία, 2006

- Οι γιατροί δεν φαίνεται να αντιλαμβάνονται με απόλυτη ακρίβεια **τη διάκριση που κάνει ο νόμος μεταξύ της εξέτασης και της νοσηλείας**. Έχουν μπροστά τους ένα περιστατικό. Στην πράξη, βεβαίως συντάσσουν... τις γνωματεύσεις για τον Εισαγγελέα, και αμέσως αρχίζει το στάδιο που λέγεται “θεραπεία-νοσηλεία”. **Αντίθετα ο νόμος φαίνεται να διακρίνει απολύτως αυτά τα δύο στάδια**. Δηλαδή σου λέει: κύριε, σου τον παρέδωσα για να τον εξετάσεις. **Θα μου πεις τι γίνεται με τις γνωματεύσεις κι εγώ θα αποφασίσω ως Εισαγγελεύς τι θα κάνετε στο επόμενο βήμα**. Ο χρόνος –ο νόμος αυτό μας λέει– διαρκεί μέχρι 48 ώρες. **Μετά τις 48 ώρες απαγορεύεται να κάνεις οποιαδήποτε ιατρική πράξη. Άμα έρθει η απόφαση του Εισαγγελέα για τη νοσηλεία πια, που να εγκρίνει τη νοσηλεία και όχι πια την εξέταση, θα ξεκινήσει να νοσηλεύεται**.

Θέσεις της Ελληνικής Ψυχιατρικής Εταιρείας σχετικά με την εφαρμογή του νόμου 2071/92

- Ο Εισαγγελέας έχει το δικαίωμα να διατάξει την ακούσια μεταφορά σε δημόσια ψυχιατρική κλινική και την ακούσια εξέταση του φερόμενου ως ασθενή, όταν αυτός αρνείται να εξεταστεί, όχι όμως και την εισαγωγή του.
- Η παραμονή του φερόμενου ως ασθενή στην κλινική σε μια τέτοια περίπτωση διαρκεί μόνο όσο χρειάζεται για να συνταχθούν οι δύο γνωματεύσεις και πάντως, σύμφωνα με ρητή διάταξη του Νόμου, ποτέ περισσότερο από 48 ώρες. **Η εισαγωγή του αρρώστου και προ παντός η ακούσια υποβολή του σε θεραπεία νομιμοποιείται μόνο όταν οι γιατροί γνωματεύσουν ότι επιβάλλεται η ακούσια νοσηλεία του** και μόνο όταν ακολουθήσει νέα εντολή του Εισαγγελέα που θα διατάσσει την εισαγωγή. **Η ΕΨΕ εντούτοις λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες αντικειμενικές δυσκολίες** θα ανεχόταν κατ' οικονομία την ακούσια νοσηλεία του αρρώστου χωρίς την νέα

Θέσεις της Ελληνικής Ψυχιατρικής Εταιρείας σχετικά με την εφαρμογή του νόμου 2071/92

- διαταγή του Εισαγγελέα, **αλλά για βραχύ μόνο χρονικό διάστημα και μόνο σε περίπτωση που η ανάγκη της νοσηλείας είναι επείγουσα.** Σε μια τέτοια περίπτωση οι γιατροί οφείλουν όμως να ενημερώσουν αμέσως και εγγράφως τον εισαγγελέα για τους ιατρικούς λόγους που τους αναγκάζουν να παραβλέψουν τον Νόμο και για την υποχρέωσή του να αποστείλει κατεπειγόντως την εντολή του για την εισαγωγή του αρρώστου.

Τριανταφύλλου, Χοταμανίδου,
Η Εισαγγελική εντολή ακούσιας εισαγωγής των ατόμων
με ψυχικές διαταραχές σε ΜΨΥ μετά την τροποποίηση
του αστικού κώδικα (Ν. 2447/96), 2005

- Με τη νομοθετική ρύθμιση 2447/1996 καταργήθηκε σιωπηρά κάθε διαφορετική ρύθμιση και κατά συνέπεια καταργήθηκε και η αρμοδιότητα του Εισαγγελέα να διατάξει την μεταφορά του ασθενούς σε Μονάδα Ψυχικής Υγείας πριν αποφανθεί το Δικαστήριο για την αίτηση ακούσιας νοσηλείας.
- “Μετά την ισχύ του Ν. 2447/96 (ΦΕΚ Α278/30-12-1996), η ελληνική νομοθεσία ακολουθεί πλέον την στενότερη άποψη σχετικά με την αρχή που μπορεί να διατάξει την ακούσια εισαγωγή και δεν έχει πλέον νόμιμο έρεισμα η διαταγή του Εισαγγελέα για μεταφορά του ασθενούς σε ΜΨΥ, είτε για εισαγωγή και θεραπεία είτε για εισαγωγή και σύνταξη ιατρικών γνωματεύσεων, πριν να αποφανθεί το Δικαστήριο για την αίτηση των συγγενών ή του Εισαγγελέα με την οποία ζητείται η ακούσια νοσηλεία”

Διατυπωμένη άποψη του Καθηγητή Ψυχιατρικής κου Γουρζή

- Για να προχωρήσει η ακούσια νοσηλεία ενός ασθενούς που εισήχθη ακουσίως σε Ψυχιατρική Κλινική για εξέταση, οφείλει να ακολουθήσει και δεύτερη εισαγγελική εντολή που να εντέλει την νοσηλεία του.

Απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου

- Το αποτέλεσμα που εξέδωσε το Τριμελές Πλημμελειοδικείο ήταν απαλλακτικό για τον Διευθυντή της Ψυχιατρικής κλινικής, κηρύσσοντας τον αθώο.
- **Παρατήρηση:** Η Γραμματεία των Δικαστηρίων δεν κοινοποίησε το αποτέλεσμα της δίκης αυτής σε όλους αυτούς που είχε φροντίσει να κοινοποιήσει αρχικά την κατηγορία που απηύθυνε ο Εισαγγελέας, όταν απέστειλε το κλητήριο θέσπισμα.

Επίλογος

Συμπεράσματα-Παρατηρήσεις του συγγραφέα

- Την περίοδο πριν από τη δίκη η κ. Εισαγγελέας, όταν εξέδιδε εισαγγελική παραγγελία για ακούσια εξέταση πολίτη από ψυχιάτρους του Νοσοκομείου, δεν απασχολείτο ξανά με το περιστατικό, γιατί όπως είχε πληροφορήσει τον Διευθυντή της Ψυχιατρικής κλινικής «για τις περιπτώσεις αυτές υπεύθυνοι είναι οι ψυχίατροι και όχι οι εισαγγελείς».
- Κατά το συγγραφέα η αντίληψη αυτή είναι μάλλον στιγματιστική για τους ψυχικά ασθενείς.
- Η διαφωνία της Εισαγγελέος και του Ψυχιάτρου είχε ως βάση την ασάφεια της παρ. 5 του αρθ. 96 του Ν. 2071/92 και δικαιολογείτο από αυτήν.

Επίλογος

Συμπεράσματα-Παρατηρήσεις του συγγραφέα

- Μετά το αποτέλεσμα αυτής της δίκης, η κ. Εισαγγελέας άρχισε να εκδίδει μετά από κάθε εισαγγελική παραγγελία της για εξέταση πολίτη από ψυχιάτρους, και εφόσον βεβαίως τούτο συνιστούσαν οι γνωματεύοντες ψυχίατροι, νέα εισαγγελική παραγγελία που διατάσσει πλέον την μεταφορά και νοσηλεία του ασθενούς αυτού στη Ψυχιατρική Κλινική ενώ συνάμα υποβάλλει και σχετικό αίτημα στο αρμόδιο Πρωτοδικείο.

Επίλογος

Συμπεράσματα-Παρατηρήσεις του συγγραφέα

- Κατ' αυτόν τον τρόπο, υλοποιούνται πλέον και στην πόλη της Άρτας οι κείμενες νομοθετικές ρυθμίσεις της χώρας μας, σύμφωνα με το πνεύμα των οποίων οι ψυχίατροι δεν μπορούν να εισάγουν και να νοσηλεύουν αυθαίρετα οποιονδήποτε πολίτη σε Ψυχιατρική Κλινική.
- Η νοσηλεία τους οφείλει να πραγματοποιείται μόνο εφόσον η τεκμηριωμένη ιατρική γνώση των ιατρών συμπληρώνεται από τη δικαστική απόφαση, τη μόνη εξουσία που σύμφωνα με το νομικό μας πολιτισμό μπορεί να θίξει την ατομική ελευθερία.

Επίλογος

Συμπεράσματα-Παρατηρήσεις του συγγραφέα

- Ο συγγραφέας θεωρεί ότι δεν χρειαζόταν τόσο κόστος (οικονομικό, ψυχολογικό, κοινωνικό, χρόνου εργασίας) για να υπάρξει μια απόφαση στην οποία το σύστημα (νομικό-ιατρικό) θα μπορούσε να είχε οδηγηθεί αν υπήρχε μια κουλτούρα διαλόγου και συνεργασίας ανάμεσα στους εμπλεκόμενους επαγγελματίες στην υλοποίηση της ακούσιας εξέτασης και νοσηλείας.
- Προτείνει τη θέσπιση θεσμικού πλαισίου το οποίο θα μπορούσε να προβλέπει την παρακολούθηση της εξέλιξης κάθε ακούσιας νοσηλείας εντός του χώρου της κλινικής στην οποία νοσηλεύεται ο ασθενής από επιτροπή στην οποία θα μπορούσαν να συμμετάσχουν εκτός από εκπρόσωπο της δικαστικής αρχής, μέλη συνηγορητικών οργανώσεων καθώς και εκπρόσωποι της ΤΕΨΥ κάθε τομέα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΛΙΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας